

Munkás-hierarchia és normasértés

**Adalékok a fizikai munkás fogalmának
értelmezéséhez**

- A politikai tagolás a tulajdon, a munkamegosztás és a munkahely (terület) alapján történik.
 - Alap kategóriái: munkás – paraszt – értelmiségi; vezető – beosztott; fizikai – szellemi; városi – falusi; állami – szövetkezeti – egyéni.
 - Szabó Márton alapján: dolgozó, munkaerő és melós
 - Dolgozó: a munkája politikailag *haladó*, morálisan *jó* és közösségileg *hasznos*. (politikai cselekvő)
 - Munkaerő: "karakterjegyei" összetéveszthetetlenek. Van állománya, létszáma és szerkezete (életkor, nem, foglalkozás, képzettség stb.). Tud fluktuálni, tehát leírható a változása és a forgalma. (közgazdasági tény)
 - Melós: fogalomkibontás és a jelentéstulajdonítás során mindannyian melósok vagyunk!
 - A "melós" gondolkodását az a sokszínű *szokásrendszer és hagyomány* formálja, amely az adott közegben él, vagyis ahogyan a közösség feldolgozza a távolabbi hatásokat.
-

Szabó Márton kutatása

- "A MUNKA HŐSEI" - Adalékok az 50-es évek ideológiatörténetéhez (Diszkurzív térben)
 - "A munka hősei"-ben, hasonlóan a kor más ideológiai megnyilatkozásaihoz, a társadalom új tagozódását fogalmazták meg: a proletárok hatalmáról, a dolgozók államáról esett szó.
 - A Sztálin 70. születésnapjára kiírt műszakban egy gyalus 1470 %-ot ért el. Füzetünkben *megtudhatjuk*: már hetekkel előtte megmondták neki, milyen munkát fog kapni. Nem azt végezte, ami soron volt, hanem amiben nagyot lehetett teljesíteni, és megszervezték, biztosították a versengés minden feltételét.
 - egy új társadalmi *hierarchia megkonstruálásának* képezte elvi alapját és differenciáló tényezőjét. Nevezetesen a munkásság nemesi rendjét kívánták így létrehozni.
-

- **Munka hősei:**
 - Pruzsinszky József (esztergályos)
 - Pálok Ferenc (kőműves)
 - Kórik Gábor (ács)
 - Kiszlinger József (esztergályos)
 - Buti Gyula (kőműves)
 - Sztankovits János (marós – esztergályos)
 - Budai József (építésvezető)
 - Vetró Szilveszter (esztergályos)
 - Szeratics Károly (bolyhozó)

 - *Nők:*
 - *Ormai Árpádné (szövőnő)*
 - *Zsigmondi Mária (sztahanovista ?)*

 - Szovjet tapasztalatok:
 - Petrov (gyári kollektíva élménye)
 - Kovaljov (mérnök)
 - Vesziljev (főművezető)
-

Vetró Szilveszter

- Pesterzsébeti lakos
 - Kénsavgyár elfújja a hat órát
 - Kis veteményeskert előtt (mennyit nőtt éjszaka a kukorica)
 - Rákosi Mátyás Művekben – Kossuth-brigád
 - Szeged – Bisof Gyula motor- és autószerelő műhelye
 - Öngyújtókat, hamutálcákat és bonyolultabb dolgokat „fabrikáltak”
 - Ma már nem kell minden fogóért harcolni
 - Csepeli Weiss Manfréd-gyár idomszer-osztály (szerszámgyár)
 - „Munka után pedig...”
 - Vorosilovgrád mellett Perov Majka – Marx elektromotor-gyár
 - Duggatyú a hulladékgyűjtőben
 - Minden darabot külön befogni a pofába (amerikáner) helyett: egyszerű befogópatron – sokáig kereste a „rejtett tartalékot”
 - Ádáz harcot vívott az anyagkiadóval, a szerszámkiadóval
-

- Rákospalotán született
 - Hat elemi után már a munka
 - Béke téren a Langfelder gyárban esztergályos inas
 - Szakszervezeti tagsági könyv – a kutyaistenit
 - „Szertenézett s nem lelé, Honját a hazában”
 - „másféle ütközetek és győzelmek vártak” (Halason tették le a fegyvert 1919-ben)
 - Ganz Vagonban bevezették az akkordbéreket
 - „gépei meglehetősen régiek, alaposan megkoptak”
 - Karusszel padokon gyorsacél helyett vídia-késeket alkalmazni (tízszeres ára van a keményfémlapkáknak)
 - „néhány példa a leleményes munkamódszerekre”
 - „Ismerte a gépét, tudta, hogy attól más is kitelik”
 - Idővel való takarékoskodás és a holtidő csökkentése
-

Haraszti Darabbér

- A mi gyárunkban ez még a jövő titka, úgy látszik, a teljesítménybér egyelőre kielégítően gondoskodik a versenyről. Mindenesetre a verseny ilyen vagy olyan formában tartalma az életünknek. Követ otthon is, a rabjává tett bennünket. Erről árulkodik a többség fő érdeklődési köre, a futball, a versenysport is. (Csak néha jut szóhoz a gondolat, például a kedvenc sportolók "lazsálásával" kapcsolatban, hogy ezt az irányított, mesterséges versenyvilágot is mi tartjuk el, bár ismeretlen úton-módon.) A csapat, amellyel ki-ki azonosult, őt magát is edzi a versenyre. A sajtó, a tévé ráduplicál, elhisszük neki, hogy a verseny - sportban és sporton kívül is - nagyszerű életcél, a győztes nagyszerű emberfajta. A gyári szókincsen is eluralkodik a versenysport nyelve, a "lekörözni", a "kiütni", a "lefutni", a "megverni", és a társai. Egyszóval elfogadjuk a versenyt és a szellemét, s így fel sem merülhet a kérdés: miért nem elég az együttműködés az élethez és a munkához, mi a létjogosultsága a versenynek?
-

Tudományos munkaszervezés jelentősége

- Taylor elképzelése szerint a dolgozók által végzendő **bonyolult munkafolyamatokat** fel kell osztani **részfeladatokra**, amelyeknek az ideje és módja konkrét mérésekkel és ellenőrzéssel meghatározható. A szovjet Központi Munkaügyi Intézet vezetője Alexej Gastev, mint a proletkult egyik költő képviselője igazgatói minőségében olyan kísérleteket határozott meg, ahol a munkásokra kötött elektródákkal vizsgálták a munkások mozdulatait, keresve a legmegfelelőbbet az adott munkaformához (Bailes 1977: 377–379). Ez összekapcsolódott proletkultos művészi törekvésekkel, a munkások „helyes” munkavégzésének megörökítésével, amelyet alapvetőnek gondoltak a jövő szovjet kultúrájának kialakításához (Mally 1990: 139). A taylorizmus szempontjainak az átvételéhez amerikai szakértők is érkeztek a szovjet technikai szakemberekhez. Ebből itt nem részletezett bonyodalmak is keletkeztek, amelyek részben megelőlegezték a későbbi elhalását is (Wren 1980: 3–4). Azonban így is jelentős hatást gyakorolt a sztahanovista mozgalomra és az öt éves tervek rendszerére (Wren - Bedeian 2004: 292–296).

Marxista érvek a taylorizmushoz

- A specializált munkafolyamatokat a hatékonyság érdekében standardizáló tudományos munkaszervezési modell éppen arra próbált választ adni, amit az 1968 utáni marxizmust baloldalról kritizáló csoportosulások hazai ága problematizált az 1970-es évek elején. A Bence György, Kiss János és Márkus György által megírt *Hogyan lehetséges kritikai gazdaságtan?* című könyvvel a szerzők saját marxi elköteleződésükkel számoltak le intellektuális szempontból. A kötet fejezeteiben a marxi világkép következetlenségeire próbáltak rámutatni, így vált lényegessé A központosított munkaidő-gazdálkodás nehézségei címet kapó negyedik fejezet is. Ebben a szerzők leszögezték, hogy a munkaérték-elmélet kapitalizmusban megmutatkozó problémáira a pénz helyett majd az egyenlő munkaegységek implikálják a csereértékek egyenlőségét. Bencéék kiemelik, Marx tisztában volt vele, hogy önmagában a munkára való redukció kevés a különböző fajta költségek egyenművé tételéhez, habár a munkával minden helyettesíthető, illetve pótolható. Felhívják a figyelmet azonban arra is, hogy a különböző termékek között léteznek úgynevezett kvalitatív különbségek is, vagyis a termékben megnyilatkozó eltérő szakmai képességek. Tehát „a munka termékei csak akkor tehetők, mint munkatermékek összemérhetővé, ha magukat a különböző termékek előállítására specializált munkákat össze tudjuk mérni egymással”. A munka úgy tudna a gazdasági mérések közös vonatkoztatási pontjává és különböző termelési ágazatok termelékenységét összevető mércévé válni, ha a szakképzettséget igénylő munkákat vissza lehetne vezetni a bennük meglévő, tanulatlan, egyszerű részmunkafolyamatokra. A taylorizmus mérései, kísérletei és gyakorlati alkalmazása ennek a sikerét ígérte az egyes ember fáradékonyságának elkerülése és a rendszer minél hatékonyabb működtetése érdekében.

Gyári munka és a versenysport

- Annak bizonyítéka, hogy a taylorizmusban megvolt a marxi értéktöbblet-elmélet szocialista viszonyokhoz szükséges megvalósítására törekvő lehetőség, éppen a tudományos munkaszervezés létrejöttének a versenysport kialakulásához fűződő viszonya teszi egyértelművé. A specializált munka tanulatlan, egyszerű mozdulatokra való visszavezetése teszi lehetővé, hogy a termékhez szükséges munkát, az adott egységre fordítandó idő alapján ragadhassák meg a szocialista munkaszervezés és gazdasági irányítás szakemberei. A taylorizmust megelőző időszakban a munkavégzési idő olyan adat volt, amelyhez, mint normához hasonlítható volt az egyéni teljesítmény, amit a marxi terminológiában társadalmilag szükséges munkaidőnek nevezünk, azonban ennek az ára csak áttételesen, a piac közbeiktatásával, a pénz révén vált nyilvánvalóvá a gazdasági szereplőknek a kapitalista gazdaságban, szemben az olyan atlétaversennyel, ahol a stopperóra századra pontosan megadta az idő tényezőt (Kuczi 2007: 28). A modern versenysportban viszont nem volt cél a stadion megépítésének standardizálása, elégnek bizonyult annak körbefutása. A taylori rendszer a szovjet vezetők számára az alkotás, a teremtés idejére vonatkozó idő kontrollálására tett rendkívüli kísérletként értelmezhető.

Művezetők - munkások

- 1930-ban a Magyar Racionalizálási Bizottság
 - II. vh után: Magyar Mérnökök és Technikusok Szabad Szakszervezete – művezetők
 - 1949. augusztus 31-i értekezéslet: Rákosi Mátyás MDP Nagybudapesti Választmány – „Igazs van Kovács elvtársnak abban, hogy különösen azok a művezetők és mesterek tűrik a rossz munkát, akik a kapitalizmus idején hajcsárkodtak. Ezeknek a magatartásában politikai szerepek is közrejátszanak.”
 - SZOT összehívta 1950. január 20-ára az első országos művezetői értekezéslet: *„Nincs ellentét a munkások, művezetők érdekei között.”*
 - Népgazdasági Tanács: *„Az újonnan kialakuló vállalati szervezetben a művezetők nem találják meg a megfelelő helyet, általában a műhely szervezete kusza, az egyéni felelősséget elmossa.”*
-

- Héthy – Makó: *A munkások perspektívái és a szocialista vállalat*
 - Közismert probléma például, hogy amikor egyes vállalataink a legjobb, legtekintélyesebb szakmunkások közül próbálják kiemelni termelésirányítói utánpótlásukat, a munkások gyakran mondanak nemet, és megmaradnak a „kalapács mellett”. Technikumi végzettségű dolgozók sem hajlandók termelésirányítói vagy egyéb műszaki (technológus, normás stb.) beosztást vállalni.
 - Makó: Az érdekegyeztetés és a cselekvési egység az üzemben
 - Egyik legutóbbi gépipari kutatásunk eredményei azt mutatták, hogy a munkásoknak munkájukkal való általános elégedettségét leginkább a kereset határozza meg, illetve az, hogy a kertesetek elosztását a munkások mennyire ítélik igazságosnak.
-

- *Sziki Lajos rendőr alezredes*
 - **Csepel Vas- és Fémművek kárára elkövetett
összbűnözés helyzete (1970-1984) 15 éves időszakra**
 - Belső használati anyag – Budapesten 1986-ban adták ki
(BSZKI-ban található)
 - Példa: Társadalmi tulajdon elleni bűnelkövetők
 - 16-17 éves – 9,1%
 - 20-24 éves – 21,2%
 - 30-39 éves – 24,2%
 - Szocialista időszak alatt születettek: 57,6%
 - Párttagok aránya: 18,2%
 - Helyi lakosok: 69,6%
 - Csepel Művek alkalmazottja: 72,7%
-

képtelenség.hu

Munkashow (1970)

Köszönöm a figyelmet!
